

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 16 czerwca 2020 r.

Pozycja 179

POSTANOWIENIE

z dnia 12 września 2019 r.

Sygn. akt Ts 65/18

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Leon Kieres,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.J. w sprawie zgodności:

- 1) art. 399 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.) w zakresie zwrotu „na podstawie określonej w art. 401¹” z art. 32 ust. 1 i 2, art. 31 ust. 3, art. 64 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) art. 399 § 1 ustawy wymienionej w punkcie pierwszym w zakresie, w jakim „nie przewiduje on zastosowania do postępowań zakończonych postanowieniem” z art. 32 ust. 1 i 2, art. 31 ust. 3, art. 64 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji,
- 3) art. 406 ustawy wymienionej w punkcie pierwszym w zakresie, w jakim „w postępowaniu przed [s]ądem II instancji w sytuacji, gdy o wznowieniu postępowania orzeka po raz pierwszy [s]ąd II instancji nie stosuje się na jego podstawie odpowiednio normy [a]rt. 394 § 1” z art. 32 ust. 1 i 2, art. 31 ust. 3, art. 64 ust. 2 w związku z art. 176 ust. 1 oraz art. 176 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji,
- 4) art. 394 § 1 ustawy wymienionej w punkcie pierwszym w zakresie, w jakim „nie stosuje się go do orzeczeń [s]ądu II instancji w związku z art. 406 k.p.c., w postępowaniu przed [s]ądem II instancji w sytuacji gdy o wznowieniu postępowania orzeka po raz pierwszy [s]ąd II instancji”, z art. 32 ust. 1 i 2, art. 31 ust. 3, art. 64 ust. 2 w związku z art. 176 ust. 1 oraz z art. 176 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 13 kwietnia 2018 r. (data nadania) M.J. (dalej: skarżący) wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparacji niniejszego postanowienia.

Skargę konstytucyjną sformułowano w związku z następującą sprawą.

Postanowieniem z 6 czerwca 2016 r. (sygn. akt [...]) Sąd Rejonowy w T. nakazał skarżącemu wyjawienie majątku na wniosek Kancelarii Sejmu, w związku z zasądzonymi na jej rzecz kosztami postępowania na podstawie postanowienia Sądu Okręgowego w O. z 14 maja 2014 r. (sygn. akt [...]), w którym odrzucono skargę skarżącego o wznowienie postępowania. Skarga ta dotyczyła wznowienia postępowania zainicjowanego przeciwko Skarbowi Państwa o naprawienie szkody wyrządzonej wydaniem orzeczenia na podstawie przepisu niezgodnego z ustawą zasadniczą. Apelacja skarżącego z 5 marca 2012 r. została oddalona przez Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z 28 września 2012 r. (sygn. akt [...]).

Na postanowienie Sądu Rejonowego w T. z 6 czerwca 2016 r. o wyjawienie majątku skarżący złożył zażalenie, które zostało oddalone przez Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z 12 stycznia 2017 r. (sygn. akt [...]). Skarżący, na podstawie art. 399 w związku z art. 401 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.; dalej: k.p.c.), wniósł skargę o wznowienie powyższego postępowania.

Postanowieniem z 28 grudnia 2017 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy w K. (dalej: sąd okręgowy), na podstawie art. 410 § 1 k.p.c., odrzucił skargę jako niedopuszczalną w postępowaniu egzekucyjnym. W uzasadnieniu stwierdził, że postępowanie o wyjawienie majątku toczy się w ramach postępowania egzekucyjnego i jest to postępowanie incydentalne, a zatem orzeczenia w tym postępowaniu nie są orzeczeniami merytorycznymi. Skarżący wniósł zażalenie na to postanowienie. Sąd Okręgowy odrzucił je postanowieniem z 28 lutego 2018 r. (sygn. akt [...]) na podstawie art. 394¹ w związku z art. 398¹ § 1 k.p.c. uzasadniając, że skoro skarga kasacyjna nie przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji oddalające zażalenie na postanowienie w sprawie wyjawienia majątku, to nie przysługuje również zażalenie do Sądu Najwyższego na postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie odrzucenia skargi o wznowienie postępowania.

Skarżący, uzasadniając zarzuty skargi konstytucyjnej, przedstawił również argumenty dotyczące naruszenia uprawnień do reprezentowania Skarbu Państwa przez Kancelarię Sejmu i jej zdolności sądowej w postępowaniu o wyjawienie majątku, które chciał wznowić.

Zdaniem skarżącego, zaskarżone przepisy są ponadto niezgodne z Konstytucją, ponieważ „prawo do skorzystania z mechanizmu wznowienia postępowania w drodze dwuinstancyjnego postępowania jest uzależnione od okoliczności, czy orzeczenie kończące postępowanie było orzeczeniem wydanym przez Sąd I, czy też orzeczeniem wydanym przez Sąd II instancji” oraz „czy orzeczenie kończące postępowanie zapadło w formie wyroku czy postanowienia”.

W ocenie skarżącego takie zróżnicowanie możliwości procesowej wznowienia postępowania jest naruszeniem istoty równego traktowania stron w identycznej sytuacji procesowej (art. 32 ust. 1 Konstytucji) oraz prawa do rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd. Jak podkreśla, „z normy art. 190 ust. 4 Konstytucji wynika nie tylko obowiązek ustawowego uregulowania podstaw do sanacji (zmiany lub uchylenia) orzeczeń w uzasadnionych konstytucyjnie przypadkach, ale także ukształtowanie ustawowych podstaw takiego wznowienia rozumianego jako prawo do rzetelnej procedury sądowej i prawo do dostępu do instytucji sądu jako takiego” (art. 45 ust. 1 Konstytucji).

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 10 października 2018 r. skarżący został wezwany do uzupełnienia braków formalnych wniesionej skargi przez: wskazanie przedmiotu zaskarżenia poprzez jednoznaczne określenie ostatecznego orzeczenia o wolnościach lub prawach skarżącego; udokumentowanie daty doręczenia wskazanego ostatecznego rozstrzygnięcia; nadesłanie trzech kopii załączonego pełnomocnictwa; wykazanie, że zakwestionowane przepisy były podstawą wydania ostatecznego orzeczenia wskazanego przez skarżącego.

W wykonaniu powyższego zarządzenia (doręczonego skarżącemu 22 października 2018 r.) skarżący pismem z 29 października 2018 r. (data nadania) nadesłał trzy pełnomocnictwa oraz wskazał jako ostateczne orzeczenie o jego wolnościach lub prawach postanowienie Sądu Okręgowego z 28 lutego 2018 r. (sygn. akt [...]) wraz z kopertą i wklejonym do pisma trackingiem pocztowym wskazującym, iż doręczenie nastąpiło 19 marca 2018 r.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, ze zm.; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygania. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań lub gdy jest oczywiście bezzasadna.

2. Skarga konstytucyjna jest szczególnym środkiem ochrony wolności lub praw. Musi ona spełniać przesłanki, o których mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji. Po pierwsze, zaskarżony w niej przepis powinien być podstawą prawną ostatecznego orzeczenia wydanego przez sąd lub organ administracji publicznej w indywidualnej sprawie skarżącego. Po drugie, skarżący musi uprawdopodobnić naruszenie swoich konstytucyjnych wolności lub praw wskazanych w skardze. Po trzecie, źródłem ich naruszenia powinna być normatywna treść kwestionowanych przepisów, a sposób naruszenia musi zostać określony przez samego skarżącego w uzasadnieniu wnoszonej skargi.

3. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego rozpatrywana skarga konstytucyjna nie spełnia powyższych wymagań.

4. Skarżący poddał kontroli art. 406 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.; dalej: k.p.c.), zgodnie z którym do postępowania ze skargi o wznowienie stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, jeżeli przepisy następne k.p.c. nie stanowią inaczej.

4.1. Skarżący zarzuca niekonstytucyjność tego przepisu k.p.c. w zakresie, w jakim nie stosuje się go odpowiednio do sytuacji, gdy o wznowieniu postępowania orzeka sąd drugiej instancji. W uzasadnieniu stwierdza, że zaskarżony przepis, który uzależnia prawo do dwuinstancyjnego postępowania od okoliczności, czy orzeczenie kończące postępowanie było orzeczeniem wydanym przez sąd pierwszej czy drugiej instancji, jest kwalifikowanym naruszeniem zasad równego traktowania stron.

4.2. W skardze kontroli poddawany jest również art. 394 §1 k.p.c. w brzmieniu: „Zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie, a ponadto na postanowienia sądu pierwszej instancji i zarządzenia przewodniczącego, których przedmiotem jest: (...) w zakresie w jakim nie stosuje się go do orzeczeń sądu II instancji”.

4.3. Skarżący wskazał jako ostateczne rozstrzygnięcie o jego prawach lub wolnościach postanowienie Sądu Okręgowego w K. (dalej: sąd okręgowy) z 28 lutego 2018 r. (sygn. akt [...]) o odrzuceniu zażalenia na postanowienie Sądu Okręgowego z 28 grudnia 2017 r. (o sygn. akt j.w.) o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania.

Trybunał stwierdza, że ani zaskarżony art. 406 k.p.c., ani też art. 394 § 1 k.p.c. nie były podstawą wydania zakwestionowanego postanowienia, ponieważ wskazane orzeczenie zostało wydane na podstawie art. 394¹ w związku z art. 398¹ § 1 k.p.c. Zaskarżone przez skarżącego przepisy nie dotyczą więc orzeczenia wydanego przez sąd drugiej instancji i nie były podstawą ostatecznego orzeczenia o jego konstytucyjnych wolnościach lub prawach.

4.4. Biorąc powyższe pod uwagę Trybunał uznał, że rozpatrywana skarga nie spełnia podstawowego warunku wskazanego w art. 79 ust. 1 Konstytucji, a doprecyzowanego w art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK.

Trybunał postanowił, na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK, odmówić nadania analizowanej skardze dalszego biegu w zakresie, w jakim skarżący kwestionuje konstytucyjność art. 406 oraz art. 394 § 1 k.p.c.

5. Skarżący kwestionuje ponadto zgodność art. 399 § 1 k.p.c. w zakresie, w jakim „nie przewiduje on zastosowania do postępowań zakończonych postanowieniem” oraz art. 399 § 2 k.p.c. w zakresie zwrotu „na podstawie określonej w art. 401¹” z art. 32 ust. 1 i 2, art. 31 ust. 3, art. 64 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

5.1. Zdaniem skarżącego niekonstytucyjność art. 399 § 2 k.p.c. polega na tym, że przepis ten nie uwzględnia wszystkich postanowień, którymi może zakończyć się postępowanie, w szczególności postanowienia o wyjawienie majątku. „W ocenie skarżącego takie zróżnicowanie możliwości procesowej wznowienia postępowania jest naruszeniem istoty równego traktowania stron w identycznej sytuacji procesowej” oraz prawa do sądu rozumianego jako konstytucyjne prawo do wznowienia postępowania.

5.2. Zgodnie z art. 399 § 1 k.p.c. w wypadkach przewidzianych w dziale VI tytułu VI księgi pierwszej części pierwszej kodeksu postępowania cywilnego można żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem. Jak stanowi zaskarżony art. 399 § 2 k.p.c., na podstawie określonej w art. 401¹ k.p.c. postępowanie może być wznowione również w razie zakończenia go postanowieniem.

5.3. Zrozumienie zarzutu sformułowanego przez skarżącego jest możliwe dopiero po bliższym przyjrzeniu się postępowaniu, które bezskutecznie próbował wznowić. Skarżący chciał wznowić postępowanie o wyjawienie majątku. Postępowanie w tej sprawie (uregulowane w art. 913 i następne k.p.c.) jest postępowaniem toczącym się w ramach postępowania egzekucyjnego i ma charakter incydentalny, wspomagający egzekucję. Doprowadzenie zatem do usunięcia skutków rzekomego naruszenia konstytucyjnych praw skarżącego było możliwe w sposób inny, aniżeli przez skargę o wznowienie postępowania. Do ochrony prawnej dłużnika w postępowaniach egzekucyjnych stosuje się powództwa przeciwegzekucyjne, a nie wznowienie postępowania, które dotyczy prawomocnych orzeczeń merytorycznych.

5.4. Biorąc pod uwagę szczególny charakter skargi o wznowienie i sposób jej ukształtowania, Trybunał stwierdza, że skarżący nie uprawdopodobnił naruszenia swoich konstytucyjnych wolności lub praw wskazanych w skardze. Z przedstawionej w skardze argumentacji wynika, że utożsamia on prawo do sądu z prawem do wznowienia postępowania w sprawie. Tymczasem prawo do wznowienia postępowania (podobnie jak prawo do wniesienia kasacji) nie ma charakteru konstytucyjnego prawa podmiotowego. Okoliczność ta oznacza zaś, że niemożność wznowienia postępowania nie dowodzi automatycznie naruszenia prawa do sądu. Sprawa skarżącego została już bowiem rozpoznana przez niezawisły sąd. Trudno też przyjąć, że został w tym wypadku złamany zakaz zamykania drogi sądowej. Powtórzyć należy ponad-

to, że do ochrony dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym służy powództwo przeciwegzekucyjne, a nie postępowanie wznowieniowe.

5.5. W związku z powyższym Trybunał uznaje za nieuprawdopodobniony zarzut skarżącego w zakresie naruszenia art. 399 § 2 k.p.c., gdyż wyłączenie możliwości skorzystania z nadzwyczajnego środka zaskarżenia, jakim jest skarga o wznowienie postępowania, w sytuacji braku spełnienia przesłanek ustawowych, nie prowadzi do naruszenia konstytucyjnego prawa do sądu, wyrażonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Trybunał stwierdza ponadto, że art. 399 § 1 i 2 k.p.c. nie ukształtował ostatecznie sytuacji skarżącego, mimo wskazania tego przepisu przez sąd w uzasadnieniu postanowienia o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania, przez co skarga nie spełnia wymagania określonego w art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK.

Z tych powodów należało odmówić nadania skardze dalszego biegu w zakresie, w jakim skarżący kwestionuje konstytucyjność art. 399 k.p.c. na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak na wstępie.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącemu przysługuje prawo do wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.